

ВИКОРИСТАННЯ OSINT У ВСТАНОВЛЕННІ ФАКТІВ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ ТА ОСОБИ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНЦІВ

Калугін В. Ю., Сіфоров О. І.

ВСТУП

OSINT – це абревіатура від Open Source Intelligence, що означає розвідка на основі відкритих джерел. Це метод збору та аналізу інформації з загальнодоступних джерел, таких як вебсайти, соціальні мережі, новинні статті та інші.

OSINT, або розвідка з відкритих джерел, являє собою процес збору, обробки та передачі інформації з загальнодоступних джерел з метою вирішення конкретних розвідувальних завдань. Це ключова дисципліна розвідки, яка повинна бути інтегрована в розвідувальний цикл, щоб забезпечити повну поінформованість керівників та політиків, які ухвалюють рішення. Використання та поширення перевіреної інформації з відкритих джерел дозволяє здійснювати вільний обмін даними, оскільки при цьому не застосовуються секретні методи.

OSINT є концепцією, методологією та технологією для отримання та використання військової, політичної, економічної та іншої інформації з відкритих джерел без порушення закону.¹ Він використовується для прийняття рішень у сфері національної оборони та безпеки, у розслідуваннях та інших сферах. OSINT включає збір інформації, її реєстрацію, облік та аналіз, аналітичну та синтетичну обробку первинної інформації, зберігання та поширення даних, забезпечення інформаційної безпеки та представлення результатів досліджень. Після аналітичної та синтетичної обробки первинна інформація з відкритих джерел може стати цінним знанням, яке може бути засекречене, якщо вона не належить до категорії інформації, яка не підлягає державній таємниці.

¹ Жарков Я.М. Наукові підходи щодо визначення суті розвідки з відкритих джерел / Я.М. Жарков, А.О. Васильєв // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки. – 2013. – Вип. 30. – С. 38-41. – // http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_vsn_2013_30_12.

Розвідка з відкритих джерел має кілька переваг, які роблять її важливою у порівнянні з іншими методами збору розвідувальної інформації.

Ось декілька причин, чому OSINT є цінним:

Доступ до загальнодоступної інформації: інформація, що збирається, є загальнодоступною та доступною легально. Це означає, що організаціям не потрібно покладатися на засекречені або обмежені джерела інформації, отримання яких може бути дорогим і трудомістким.

Різноманітні джерела: дані можуть бути зібрані з різноманітних джерел, таких як соціальні мережі, новини, урядові звіти та наукові публікації. Це дозволяє організаціям збирати інформацію з різних галузей та точок зору.

Своєчасність: Оскільки OSINT базується на загальнодоступній інформації, вона може бути зібрана швидко і в режимі реального часу. Організації можуть бути завжди в курсі поточних подій та нових тенденцій.

Економічна вигода: OSINT є більш економічно вигідним порівняно з іншими методами збору розвідувальної інформації, такими як HUMINT або інші засоби розвідки. Це пов'язано з тим, що OSINT використовує загальнодоступні джерела та не вимагає дорогого спеціалізованого обладнання або персоналу.

Прозорість: OSINT є прозорим і може бути легко перевірений. Це означає, що організації можуть бути впевнені у точності та надійності зібраної інформації.

Усі ці фактори роблять OSINT цінним інструментом для широкого кола організацій і приватних осіб.

Загалом, OSINT є потужним інструментом для збору, аналізу та використання відкритої інформації з різних джерел для різноманітних цілей і завдань.

Крім того, розвідка на основі відкритих джерел (OSINT) є важливим інструментом у сучасних умовах інформаційної війни та глобальної безпеки. Вона дозволяє збирати, аналізувати та використовувати інформацію з відкритих джерел для встановлення фактів воєнних злочинів та ідентифікації воєнних злочинців. Ця стаття розглядає методологію, джерела та приклади використання OSINT у встановленні фактів воєнних злочинів.

1. Методологія OSINT

Методологія OSINT передбачає систематизовану сукупність підходів, способів, методів, прийомів та процедур, що застосовуються в процесі наукового пізнання та практичної діяльності для досягнення наперед визначеної мети. Такою метою розвідки на основі відкритих джерел є отримання істинного знання або досягнення певного ефекту в спостереженні і передбачає визначення джерел, етапів та інструментів розвідувального процесу.

Використання різних джерел дозволяє отримувати достовірну та актуальну інформацію, яка може бути використана для розслідувань, аналітики та прийняття рішень. Важливою складовою успішного використання OSINT є верифікація та систематизація зібраних даних, що забезпечує їхню достовірність та надійність.

Джерела OSINT часто класифікуються за категоріями інформаційного потоку:

Засоби масової інформації: друковані газети, журнали, радіо та телебачення з різних країн.

Соціальні медіа, такі як Facebook, Twitter, Instagram, YouTube, є важливими джерелами інформації. Користувачі публікують фото, відео, текстові повідомлення, які можуть містити важливі дані про події, місця та осіб. Соціальні медіа дозволяють швидко отримувати інформацію з різних куточків світу.

Державні дані (Public Government Data): публічні урядові звіти, бюджети, слухання, телефонні довідники, прес-конференції, вебсайти та виступи. Хоча ці джерела походять з офіційних джерел, вони є публічно доступними і можуть використовуватися відкрито і вільно.

Супутникові зображення, які дозволяють отримувати візуальну інформацію про місця подій, переміщення військових підрозділів, інфраструктуру та інші важливі деталі. Вони є важливим інструментом для верифікації інформації та аналізу ситуацій.

Професійні та академічні публікації (Professional and Academic Publications): інформація, отримана з журналів, конференцій, симпозіумів, наукових праць, дисертацій та тез.

Комерційні дані (Commercial Data): комерційні зображення, фінансові та промислові оцінки, бази даних.

Новинні сайти та блоги: є джерелами актуальної інформації про події у світі. Журналісти та блогери часто публікують розслідування, аналітичні статті та репортажі, які можуть містити важливі дані для OSINT.

Сіра література (Grey literature): технічні звіти, препринти, патенти, робочі документи, ділові документи, неопубліковані роботи та інформаційні бюлетені.

Ці категорії джерел інформації забезпечують широкий спектр даних, які можуть бути використані для різних цілей, включаючи дослідження безпеки, виявлення вразливостей та аналіз загроз. Важливо використовувати ці джерела з відповідними дозволами та в межах закону, оскільки незаконний збір інформації може мати серйозні юридичні наслідки.

Методи OSINT є основним джерелом інформації для центру «Миротворець», який публікує особисті дані бойовиків незаконних збройних формувань та російських військовослужбовців, що воюють на території України.² Сьогодні OSINT є невід'ємною складовою розвідки Пентагона та Британської розвідки. Якщо звернутися до документів НАТО за 2002 рік, то інформація, зібрана за допомогою OSINT, складала 10–20%. OSINT відомий ще з часів Другої світової війни, коли основними джерелами були газети, телебачення та радіо. Зараз це більш технологічно розвинений процес. Розвідка Пентагона та Британії на 80% базується на відкритих джерелах.³

На жаль, не всі усвідомлюють, що більшість інформації легко доступна, і роль OSINT-спеціаліста полягає у зборі та аналізі даних з різних джерел. Основне завдання такого фахівця – створення конкретної та реалістичної моделі подій на основі знайденої інформації. Ця робота не є легкою, оскільки під час моніторингу потрібно вміти правильно використовувати знайдену інформацію. Знайти її можна у соціальних мережах, на спеціально створених порталах, що базуються на архівах різних сайтів, де зберігаються дані про людину. Використання цієї інформації може бути досить різноманітним, і кінцеві цілі визначає кожна команда самостійно. Наприклад, українські OSINT-аналітики встановили особу льотчика літака А-50, через якого в Україні лунали звуки сирени, оскільки саме він наводив запуски ракет з території Білорусі.⁴

² Використання інструментів та методів OSINT для отримання пошукової інформації: практичний poradnik / Зоренко Д. С., Лех Р. В., Кулик Д. О., Червяков О. І. Х.: ПШОК для СБУ, 2023. 36 с.

³ Жарков Я. М. Наукові підходи щодо визначення суті розвідки з відкритих джерел / Я. М. Жарков, А. О. Васильєв // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки. 2013. Вип. 30. С. 38-41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_vsn_2013_30_12.

⁴ Українські OSINT-аналітики встановили особу льотчика літака А-50, який наводить ракети з Білорусі // Фокус : сайт. 22.02.2023. URL: <https://focus.ua/uk/voennyue->

Спеціалісти завдяки всебічному моніторингу інформації, яка знаходиться у вільному доступі дізнались місце його проживання, його походження, де навчався і працює та інші необхідні відомості. Українські OSINT-фахівці знаходять російських військових, які вчинили воєнні злочини, навіть за фотографіями у їх телефонах, які вони загубили при втечі з Бучі. Пошукова розвідка в мережі Інтернет допомагає встановити навіть цілі підрозділи, які заходять на територію нашої держави.

Водночас робота наших OSINT-спеціалістів пов'язана і з розшуком колаборантів, отриманням даних щодо контролю російською державою підприємств, розташованих на території України, а також присутністю на нашій території російської агентури тощо. Головне у цій справі – це спільна мета кожного розвідника, а саме здолати ворога. Всі OSINT-спільноти працюють за власною специфікою і вносять свої корективи в перебіг війни. Будь-яке місце у цій війні унікальне, тож кожна людина може взяти OSINT-зброю у свої руки та протидіяти російським фейкам та усебічно допомагати нашим військовим задля перемоги.⁵

Розглянемо процес розвідки та його значущість для фахівців у галузі OSINT. Незважаючи на існування різних варіацій розвідувального процесу, загальний контур включає подібні етапи. Використання розвідувального процесу сприяє розумінню значення кожного етапу для подальшого OSINT-дослідження.

Етапи розвідувального процесу

Підготовка: На цьому етапі визначаються потреби та вимоги завдання, такі як встановлення цілей і вибір найоптимальніших джерел для пошуку необхідної інформації.

Збір: Це ключовий етап, під час якого здійснюється первинний збір даних та інформації з різноманітних джерел.

Обробка: На цьому етапі зібрані дані організуються, перевіряються та зіставляються для подальшого аналізу.

Аналіз та обробка: Цей етап включає інтерпретацію зібраної інформації з метою виявлення закономірностей та формування

novosti/551295-ukrainskie-osint-analitiky-ustanovili-letchika-samoleta-a50-navodyashchego-rakety-iz-belarusi (дата звернення: 22.04.2024).

⁵ Рябцева, Д. О. OSINT як засіб боротьби в російсько-українській війні / Д. О. Рябцева, Т. І. Гудзь // Протидія кіберзлочинності та торгівлі людьми : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 31 трав. 2023 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та безпека». – Вінниця : ХНУВС, 2023. – С. 155-157.

висновків. Підготовка звіту містить відповідь на розвідувальне питання та рекомендації для подальших дій.

Поширення: На останньому етапі результати представляються перед зацікавленими сторонами у вигляді письмових звітів, графіків, рекомендацій тощо. Вони відповідають на розвідувальні запитання та надають інформацію для подальших дій.

Таким чином, розвідувальний процес є важливим інструментом для систематичного збору, обробки та аналізу інформації, що дозволяє фахівцям у галузі OSINT ефективно виконувати свої завдання.

Пасивний та активний OSINT

Розуміння відмінностей між пасивним і активним дослідженням є критично важливим аспектом для фахівців у галузі OSINT, оскільки кожен з цих підходів може мати різні наслідки для вашої діяльності.

Пасивний OSINT передбачає, що ви не взаємодієте активно з об'єктом дослідження. Ви лише збираєте інформацію з відкритих джерел, використовуючи загальнодоступні дані. Важливо розуміти, що на пасивному етапі ви не вступаєте в активний контакт з особами в онлайні, такими як коментування, обмін повідомленнями, додавання в друзі тощо.

Переваги пасивного OSINT: не вимагає взаємодії з джерелом інформації, може бути використаний для збору великої кількості інформації, зазвичай є легальним.

Недоліки пасивного OSINT: може бути недостатньо інформативним, не може бути використаний для збору інформації, яка недоступна публіці.

Приклади пасивного OSINT: пошук інформації в Інтернеті за допомогою пошукових систем, аналіз соціальних мереж, читання новинних статей, отримання доступу до публічних баз даних.

Активний OSINT передбачає пряму взаємодію з об'єктом дослідження, таку як додавання до списку друзів на соціальних мережах, коментування публікацій, відправлення повідомлень і т. д. Важливо пам'ятати, що активне дослідження може бути розцінене деякими організаціями як таємна операція. Перш ніж розпочати активну діяльність, рекомендується звернутися до власної організації для уточнення її політики.

Переваги активного OSINT: може бути більш інформативним, ніж пасивний OSINT та може бути використаний для збору інформації, яка недоступна публіці.

Недоліки активного OSINT: вимагає взаємодії з джерелом інформації, може бути нелегальним.

Приклади активного OSINT: використання інструментів для збору інформації з соціальних мереж, спілкування з людьми в Інтернеті, використання інструментів для виявлення прихованої інформації.

Вибір між пасивним та активним OSINT залежить від ваших конкретних потреб. Якщо ви шукаєте інформацію, яка вже доступна публіці, пасивний OSINT є хорошим варіантом. Якщо вам потрібна інформація, яка недоступна публіці, активний OSINT може бути більш ефективним.

Багато інструментів, які використовуються в сучасних розслідуваннях, розраховані тільки на одну задачу: пошук телефонних номерів, або адрес електронної пошти, або ім'я користувачів і т.д. Але існує вся збільшується група інструментів, створених для одночасного пошуку по десяткам – і навіть сотням – різних джерел. Це допомагає значно скоротити період початкового пошуку в будь-якому проєкті. Проведення онлайн-розслідувань допомагає отримати ще що-небудь: в мережі легко знайти не тільки інформацію про інших людей, але і про нас самих. Проведіть за допомогою перерахованих вище інструментів пошук за своїм іменем та іншими даними – і ви побачите, яка інформація про вас доступна в мережі.⁶

Для проведення комплексного дослідження безпеки за допомогою OSINT існує безліч спеціалізованих інструментів, які можуть значно підвищити ефективність вашої роботи. Нижче наведено деякі з рекомендованих інструментів OSINT, які ви можете використовувати:

Maltego: Maltego є потужним графічним інструментом для аналізу зв'язків та збору інформації з відкритих джерел. Він дозволяє візуалізувати складні зв'язки між різними об'єктами та джерелами інформації, що значно полегшує процес аналізу.

Shodan: Shodan є пошуковою системою для пристроїв, підключених до Інтернету. Він дозволяє знаходити вразливі пристрої

⁶ Калугін В.Ю. Bellingcat у протидії військовій агресії проти України. Проблеми кримінального аналізу: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, ОДУВС, 10 травня 2024 р.). Одеса: ОДУВС, 2024. С. 51-55

та отримувати інформацію про них, що може бути надзвичайно корисним для дослідження безпеки.

OSINT Framework: OSINT Framework є комплексом інструментів та ресурсів для проведення досліджень OSINT. Він містить перелік корисних ресурсів та інструментів для різних видів досліджень, що робить його незамінним для фахівців з безпеки.

Recon-ng: Recon-ng є інструментом для аналізу зв'язків і збору інформації, який підтримує різні модулі та розширення для різних видів досліджень. Це дозволяє адаптувати його під конкретні потреби дослідника.

Google Dorks: Google Dorks є спеціальними пошуковими запитами, які допомагають знаходити вразливості та іншу інформацію на основі пошуку в Google. Використання цих запитів може значно розширити можливості збору даних.

Ці та інші інструменти можуть бути надзвичайно корисними для дослідження безпеки мережі, виявлення вразливостей та аналізу загроз. Однак важливо використовувати їх з відповідними дозволами та в межах закону, оскільки незаконний збір інформації може мати серйозні юридичні наслідки.

Розвідка на основі відкритих джерел (OSINT) охоплює широкий спектр діяльності, включаючи пошук, реєстрацію, облік та аналіз інформації, аналітико-синтетичну переробку первинних даних, зберігання та розповсюдження інформації, забезпечення її безпеки та презентацію результатів досліджень. Це технологія добування військової, політичної, економічної та іншої інформації з відкритих джерел. Отримана інформація містить цінні дані та може бути засекречена. Первинна інформація з відкритих джерел після аналітико-синтетичної обробки може перетворитися на цінні знання, які можуть бути засекречені, якщо вони не належать до категорії інформації, що не підлягає державній таємниці ⁷.

2. Використання методу OSINT для збору доказів у воєнних конфліктах

OSINT в Україні відіграє важливу роль у підтримці фронту під час війни. Це може включати такі аспекти, як: виявлення рухів ворожих

⁷ Використання інструментів та методів OSINT для отримання пошукової інформації: практичний poradnik / Зоренко Д. С., Лех Р. В., Кулик Д. О., Червяков О. І. Х.: ПШОК для СБУ, 2023. 36 с.

військ, збір інформації про рух ворожих військ, їхню кількість та розташування допомагає військовим командирам приймати обґрунтовані рішення та своєчасно реагувати на загрози.

OSINT допомагає виявити тактику та стратегію ворога, що дає можливість українським військовим адаптувати свої дії для ефективного протистояння.

В епоху цифрової трансформації веб-системи виходять за межі простих інструментів, перетворюючись на складні Мережеві Ергатичні Організми (Network Ergatic Organizm). Ці динамічні структури, що поєднують програмні та людські компоненти, стають потужними інструментами не лише для збору інформації, але й для інформаційного впливу.

OSINT займає ключове місце в розвідувальній діяльності, оскільки дозволяє збирати інформацію з відкритих джерел, таких як медіа, соціальні мережі, вебсайти, форуми, державні бази даних, реєстри тощо. Завдяки цій інформації можна аналізувати суспільно-політичну ситуацію в країні чи регіоні, визначати потенційні загрози для національної безпеки, шукати важливу інформацію про можливих ворогів і терористичні групи, а також допомагати у розслідуванні воєнних злочинів. Оскільки OSINT базується на відкритих джерелах, використання цього методу розвідки не порушує законів та правил міжнародного права.

Одним з прикладів використання OSINT у розслідуванні воєнних злочинів є використання соціальних мереж для виявлення та ідентифікації осіб, які брали участь у воєнних діях або були свідками злочинів. Фотографії та відео, опубліковані в соціальних мережах, можуть містити важливу інформацію про осіб, їх розташування та дії, що дозволяє правоохоронним органам швидко знайти та ідентифікувати осіб, причетних до злочинів. Крім того, використання OSINT дозволяє збирати інформацію з різних джерел, що дає можливість виявляти нові деталі, знаходити підтвердження тощо.

За результатами різних експертних оцінок, американські розвідувальні служби за допомогою OSINT добувають від 35% до 95% розвідданих. Ще у 1947 році відомий аналітик ЦРУ Шерман Кент стверджував, що в мирний час до 80% інформації, яку використовують політики в ухваленні рішень, можна отримати з відкритих джерел. Щоб довести свою точку зору, Кент запропонував п'ятьом професорам Єльського університету підготувати звіт про стан армії США, чисельність бойових частин і з'єднань не нижче ніж

рівень дивізії, потужності військово-морського флоту і бойової авіації, на основі лише відкритих джерел інформації. В результаті через три місяці вчені надали Кенту кількесот сторінок даних. Оцінка Кента була наступна: на 90% цей звіт відповідав дійсному стану речей. ЦРУ негайно засекретило результати проведеної праці, що дістала назву «Сльського звіту».⁸

Після початку російської збройної агресії проти України та анексії Криму на початку 2014 року, активістами було створено ресурс Інформ Напалм. За час існування проекту було проведено два ґрунтовні розслідування щодо катастрофи «Боїнга-777», збитого у небі над Донеччиною, впорядковано бази даних російських підрозділів, які воюють в Україні, і навіть таблиці з шевронами військовослужбовців РФ. Матеріали вебсайту загалом виходять 22 мовами. За словами засновника, журналіста Романа Бурка, першими до команди долучилися волонтери з Криму та Грузії, потім приєдналися жителі окупованого Донбасу, вільної частини України та інших країн світу.⁹

3. Тищенко Ю., Горобчишина С. Парадокси ненаписаної державної політики деокупації Криму. Що далі? *УНЦПД, Research Update, рік видання 23. – № 7 (761), 2016.*

Bellingcat є Інтернет-ресурсом, заснованим на використанні матеріалів відкритих джерел інформації для розслідування різноманітних подій, включаючи воєнні конфлікти. Bellingcat заснував журналіст Еліот Хігінс, який займається дослідженням воєнних конфліктів у Сирії та Україні. Bellingcat використовує відео- та фотодокази, супутникові знімки, аналіз соціальних мереж та інші відкриті джерела інформації, щоб встановити факти, пов'язані з конфліктом. У воєнних конфліктах Bellingcat ставить за мету зібрати докази порушень міжнародного гуманітарного права та злочинів проти людяності.

Наприклад, Bellingcat досліджував випадки використання хімічної зброї в Сирії, виявляв ідентифікаційні дані військових, що брали участь у бойових діях, зіставляв місця подій на супутникових

⁸ Соколов В.А. Інституалізація аналітичної діяльності в системі забезпечення національної безпеки на основі зарубіжного і вітчизняного досвіду. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління. – Національна академія державного управління при Президентів України, м. Київ, Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентів України, м. Харків, 2020.

⁹ Тищенко Ю., Горобчишина С. Парадокси ненаписаної державної політики деокупації Криму. Що далі? *УНЦПД, Research Update, рік видання 23. – № 7 (761), 2016*

знімках з фотодоказами. Дослідження Bellingcat стають важливими доказами у військових судах, де вони використовуються для обґрунтування звинувачень у воєнних злочинах.¹⁰

Ми вирішили вивчити міжнародний досвід – чи існує заборона викладання в соціальних мережах фотографій військовослужбовців іноземних армій. Авторка матеріалу звернулася до головного сержанта одного зі спецпідрозділів Ізраїльської армії Матвія Валуєва.

Так, дійсно, заборона користування соцмережами під час виконання завдань у бойових підрозділах існує. Порушення цієї вимоги може призвести до звільнення з лав армії, і навіть до позбавлення волі, – розповідає ізраїльський військовий.

Причина цієї заборони криється в тому, що соціальні мережі є джерелом для збирання розвідувальної інформації, яка при правильному аналізі може дати розвідці значно більше правдивих даних, ніж донесення від агентурної мережі. Іншими словами, збір такої інформації узвичаєно називати розвідкою на основі відкритих джерел (Open source intelligence, OSINT).¹¹

Війна в епоху соцмереж створює нові виклики та можливості для розвідки. З одного боку, інформаційний шум та дезінформація ускладнюють пошук достовірних даних. З іншого, необережні публікації у відкритому доступі можуть мимоволі розкрити секретні дані. Саме з таким феноменом стикаються російські військові, які беруть участь у бойових діях на Донбасі.

Представники кафедри розвідки командно-штабного інституту застосування військ Національного університету оборони України ім. І. Черняхівського розповіли про те, як за допомогою OSINT міжнародна група журналістів-розслідувачів Bellingcat виявила незаперечні докази присутності російських військ на сході України. Вони довели участь численних російських військових у бойових діях на Донбасі, спираючись виключно на відкриті дані: фотографії з соціальних мереж «ВКонтакте» і «Однокласники», записи відеореєстраторів, викладені в Інтернеті.

¹⁰ Євген Бриж «Важливо, щоб люди бачили війну в Україні очима українців». Представники Bellingcat і «Слідства» розповіли про документування злочинів росіян. URL: <https://detector.media/infospace/article/205355/2022-11-27-vazhlyvo-shchob-lyudy-bachyly-viynu-v-ukraini-ochyma-ukraintsiv-predstavnyky-bellingcat-i-slidstva-rozpovily-pro-dokumentuvannya-zlochyniv-rosiyan/>

¹¹ Оксана Іванець Чи може фото військового в соцмережах бути використано ворогом, або Що таке OSINT-розвідка URL: <https://armyinform.com.ua/2021/08/06/chy-mozhe-fotovyjskovogo-v-soczmerezhah-buty-vykorystano-vorogom-abo-shho-take-osint-rozvidka/>

Bellingcat продемонструвала, що військові підрозділи країни-агресора перебували біля українського кордону протягом тривалого часу, використовуючи фотографії з цуценятами: російські військові робили фото з улюбленицями, які за час перебування неподалік України виростили у дорослих псів.

Ще одне міжнародне розвідувальне товариство, InformNapalm, посилаючись на аналіз блогера Stabilizes, надало докази участі військовослужбовців 205-ї окремої мотострілецької бригади з місцем постійної дислокації у м. Будьоновськ Ставропольського краю РФ у бойових діях проти України. Присутність цього російського військового з'єднання була зафіксована в Горлівці, Шахтарську, Макіївці, Донецьку і Луганську. Фотографії та дописи військовослужбовців у соціальних мережах із зазначенням геолокації, дати та коментарів щодо об'єктів, зображених на фото, стали доказами їхнього вторгнення на Донбас.

Незважаючи на офіційні заперечення з боку Росії про присутність своїх військ на Донбасі, численні фотографії, опубліковані солдатами в соцмережах, свідчать про протилежне. На цих знімках, зроблених на тлі військової техніки, часто можна розгледіти номери, емблеми або інші розпізнавальні знаки, які дозволяють ідентифікувати підрозділ та місце дислокації.

Ця недбалість з боку російських військових не є унікальною. Аналіз активності американських, канадських, британських та німецьких солдатів під час навчань НАТО також виявив подібні випадки.

Однак, у випадку з Росією, публікація таких фотографій має особливо серйозні наслідки. З одного боку, вони підривають офіційну позицію Кремля, розкриваючи реальну участь російських військ у конфлікті. З іншого, вони дають цінну інформацію українській розвідці, яка може використовувати її для планування операцій та нейтралізації загроз.

Слід зазначити, що позерство тією чи іншою мірою притаманно будь-якій людині. Звісно, хлопцю з далекої Бурятії хочеться похизуватися перед друзями, що саме зараз він з автоматом «рятує російськомовне населення Донбасу від українських бойовиків». І ось чергове фото на тлі танка з номерами, які видають приналежність військовій частині, набирають кількості репостів.

Заради розваги група журналістів-розслідувачів перевірила активність американських, канадських, британських і німецьких військових під час навчань НАТО. З'ясувалося, що солдати фотографувалися на тлі військової техніки, попри заборони їхніх командирів.

Необережні публікації в соцмережах стають несподіваною зброєю для української розвідки. Російські військові, прагнучи поділитися враженнями з друзями, мимоволі розкривають секретні дані, шкодячи власному командуванню та підставляючи під загрозу своїх товаришів. Цей феномен підкреслює важливість інформаційної безпеки в умовах сучасних війн, де навіть селфі може мати стратегічне значення.

25 листопада 2022 року в Києві відбувся вебінар «Електронні докази воєнних злочинів», організований Групою друзів безпеки журналістів та свободи медіа за підтримки Ради Європи. Його учасники обговорили роль журналістів, медіа та соціальних мереж у збиранні, фіксації та оприлюдненні електронних свідчень війни в Україні. Перед ними виступив британський журналіст і засновник Bellingcat Еліот Гігінс, який розповів про роботу розслідувачів в Україні та накопичений досвід. За його словами, їхня система дає змогу фіксувати й документувати перевірену інформацію, яка може використовуватися іншими дослідниками.¹²

«Інформацію, яку ми перевірили, ми зберігаємо, архівуємо. Ми почали так працювати в Сирії: архівували мільйони відеозаписів і фотознімків, це було грандіозне завдання. Але ті, хто над цим працював, накопичили величезний досвід. Якщо говорити про шкodu мирним людям, то ця інформація архівується, ми намагаємося визначити найважливіші інциденти з точки зору притягнення до відповідальності і того, як провести подальші розслідування, використовуючи методологію, яка в нас є. Ми зосереджені на відкритих джерелах, тому що не можемо проводити інші розслідування; ми не можемо опитувати свідків на місцях, не можемо проводити розслідування із закритих джерел», – сказав керівник Bellingcat.

Bellingcat – основне джерело доказів у причетності Росії до трощі пасажирського літака «Боїнг-777»

До речі, саме Bellingcat стала основним джерелом, чії докази використовували в обвинуваченнях РФ у збитті пасажирського літака «Боїнг-777» Малайзійських авіаліній рейсу MH17 у небі над Донбасом у липні 2014-го.¹³

¹² Євген Бриж «Важливо, щоб люди бачили війну в Україні очима українців». Представники Bellingcat і «Слідства» розповіли про документування злочинів росіян URL <https://detector.media/infospace/article/205355/2022-11-27-vazhlyvo-shchob-lyudy-bachyly-viynu-v-ukraini-ochyma-ukrainsiv-predstavnyky-bellingcat-i-slidstva-rozpovily-pro-dokumentuvannya-zlochyniv-rosiyan/>

¹³ Бойовий бюлетень центру МПЗ ЗСУ. Народжені вільними. Серпень 2021. URL: https://dovidnykmpz.info/wp-content/uploads/2021/08/BB_224.pdf

Одразу після авіакатастрофи засновник Bellingcat Еліот Гітінс опублікував у Twitter фото зенітно-ракетного комплексу «Бук», яке, на думку російської сторони, зроблене в місті Торез, що на контрольованій українською владою території. Він попросив своїх передплатників допомогти з визначенням точного місця фотографування ЗРК. Уже за кілька годин Гітінс отримав відео з відеореєстратора, де «Бук» зафіксований у місті Сніжне, яке контролювали проросійські бойовики. Згодом розслідувачі довели, що ЗРК входив до складу 53-ї зенітно-ракетної бригади з місцем базування в Курську. Тоді ж група Bellingcat обвинуватила Міноборони РФ у розповсюдженні неправдивих супутникових фотографій, на яких, нібито, зафіксовано розташування українських «Буків».¹⁴

Спеціальні підрозділи ЗСУ і ГУР МО України цілодобово ведуть OSINT-розвідку щодо країни-агресора. Для цього вони вивчають не тільки інформацію, отриману із соціальних мереж, а й супутникові знімки, повідомлення ЗМІ, зокрема третіх країн, досвід минулих бойових дій – все, що може бути використано проти ворога в цій підступній війні. Але Росія – сильний противник, який теж збирає інформацію проти України, й ми повинні усвідомити це і завадити їй. Тому, викладаючи чергове фото в соцмережу, вихваляючись новим озброєнням чи технікою, задумайтесь – чи варто воно того?..

В Україні таку роботу робить редакція «Слідство.Інфо», яку очолює редакторка Анна Бабінець. Із початком війни редакція перейшла з корупційних розслідувань до розслідувань воєнних злочинів, створення бази даних російських воєнних злочинців. Вона зазначає: «Важливо, щоб люди бачили війну в Україні очима українців, а не когось іншого. Ми використовуємо багато інструментів, наша головна мета – документування і оприлюднення злочинів, Ми збираємо всі ці докази, щоб вони дійшли до суду»¹⁵.

Щоб отримати доказовий матеріал для суду над російськими агресорами, ентузіасти по всьому світу фіксують радіообміни між військовослужбовцями Російської Федерації. Про це розповів

¹⁴ Оксана Іванець Чи може фото військового в соцмережах бути використано ворогом, або Що таке OSINT-розвідка. Армія INFO 8 серпня 2021. URL: <https://armyinform.com.ua/2021/08/06/chy-mozhe-foto-vijskovogo-v-soczmerezah-buty-vykorystano-vorogom-abo-shho-take-osint-rozvidka/>

¹⁵ Євген Бриж «Важливо, щоб люди бачили війну в Україні очима українців». Представники Bellingcat і «Слідства» розповіли про документування злочинів росіяні URL: <https://detector.media/infospace/article/205355/2022-11-27-vazhlyvo-shchob-lyudy-bachyly-viynu-v-ukraini-ochyma-ukrainsiv-predstavnyky-bellingcat-i-slidstva-rozpovily-pro-dokumentuvannya-zlochyniv-rosiyan>

засновник групи Bellingcat Еліот Гігінс у інтерв'ю для Радіо Свобода.

Гігінс каже, що «завдяки технологіям та соціальним мережам на зміну невірогідним чуткам прийшла детальна та точна інформація в реальному часі про те, що відбувається». Точний час та місце артилерійських та ракетних ударів фіксуються в режимі онлайн. У розпорядження розслідувачів надходять навіть накази командирів артилерійських батареї, які ведуть вогонь по цивільних цілях.

Гігінс підкреслює, що «детальність інформації, яка отримується, вражає увагу». Bellingcat вже зібрала безліч даних про дії солдатів і офіцерів РФ, і «це лише маленька частина документальних відомостей, що нададуть трибуналам з воєнних злочинів, коли війна закінчиться».¹⁶

Війна в Україні залишає не лише кривавий слід на землі, але й глибокий цифровий відбиток. Завдяки зусиллям міжнародної розслідувальної групи Bellingcat, тисячі злочинів проти цивільних, скоєних російськими військовими, отримують чітку фіксацію та шанс на справедливе покарання.

Bellingcat створив унікальну базу даних, що містить фото, відео та інші свідчення злочинів, скоєних під час російської агресії. Цей цифровий меморіал людських страждань дає можливість не лише зафіксувати жахливі події, але й чітко ідентифікувати місця злочинів та винуватців. За допомогою інтерактивної карти користувачі можуть дослідити сотні випадків, отримуючи доступ до детальної інформації про кожен з них.

Еліот Гігінс дає зрозуміти російським військовим, що їхні злочини не залишаться безкарними. Він закликає російських військовослужбовців замислитися над наслідками своїх дій. "Якщо ви вчините військовий злочин, про вас дізнається весь світ. Вас упізнають. І ви понесете покарання. Процес уже розпочався" "Безликість військової форми не стане рятівним колом", – наголошує він, підкреслюючи рішучість розслідувачів встановити особистість кожного, хто брав участь у нападах на цивільне населення.¹⁷

¹⁶ Поліщук М. Засновник Bellingcat розповів, як відшуковують російських військових злочинців. Главком сайт. 01.01.2022 р. URL:<https://glavcom.ua/world/observe/zasnovnik-bellingcat-rozpoviv-yak-vidshukovuyut-rosiyskih-viyskovih-zlochinciv--842331.html>

¹⁷ Микола Поліщук Засновник Bellingcat розповів, як відшуковують російських військових злочинців 1 травня, 2022 URL: <https://glavcom.ua/world/observe/zasnovnik-bellingcat-rozpoviv-yak-vidshukovuyut-rosiyskih-viyskovih-zlochinciv--842331.html>

Важливо підкреслити, що зусилля Bellingcat не існують у вакуумі. Наразі в Україні вже порушено понад дев'ять тисяч кримінальних справ за фактами військових злочинів, вчинених окупантами. Ці цифри свідчать про масштаби трагедії та незворотність відповідальності за злочини проти людяності.

У сучасному світі, де інформація стає зброєю, OSINT інструменти відіграють дедалі важливішу роль у розслідуванні злочинів, зокрема воєнних. Одним з таких інструментів є Eyes on Russia, який використовується для відстеження військової активності Російської Федерації та її присутності в різних регіонах світу.

Eyes on Russia – це не просто веб-сайт, а потужний аналітичний інструмент, що складається з кількох ключових компонентів:

Веб-інтерфейс: Цей інтерфейс надає зручний доступ до величезної бази даних, що містить зображення, відео, текстові повідомлення та інші дані, зібрані з відкритих джерел. Користувачі можуть легко шукати та фільтрувати інформацію за датою, місцем розташування, ключовими словами та іншими параметрами.

Збір даних: Eyes on Russia використовує широкий спектр методів для збору даних, включаючи:

Аналіз даних: Eyes on Russia використовує передові методи аналітики даних для виявлення закономірностей, зв'язків та інших важливих моментів, які можуть свідчити про військову активність Росії. Цей аналіз може включати:

Візуалізацію даних: Створення графіків, діаграм та карт для наочного представлення інформації.

Машинне навчання: Використання алгоритмів машинного навчання для автоматичного виявлення та класифікації даних.

Розслідування: Поглиблений аналіз даних для виявлення зв'язків між людьми, подіями та місцями.

Eyes on Russia використовується для різних цілей, пов'язаних з розслідуванням воєнних злочинів та відстеженням військової активності Росії:

Підтвердження воєнної активності: Eyes on Russia допомагає збирати докази, що підтверджують присутність російських військ у зонах конфлікту, таких як Сирія, Україна та інші країни.¹⁸

¹⁸ Яна Гаргаун, Дмитро Тулупников Пропаганда і дезінформація в російських та українських МЕДА: інформаційні технології у конфлікті Acta de Historia & Politica Saeculum XXI Червень 2024 URL: https://www.researchgate.net/publication/381527752_Propaganda_i_dezinformacia_v_rosijskih_ta_ukrainskih_media_informacijni_tehnologii_u_konflikti

Відстеження рухів військ: Інструмент може відстежувати переміщення військової техніки, особового складу та інших ресурсів, що дає цінну інформацію про плани та наміри Росії.

Документування злочинів: Eyes on Russia використовується для документування воєнних злочинів, скоєних російськими військовими, таких як обстріли мирних жителів, використання забороненої зброї та інші звірства.

Підтримка розслідувань: Зібрані дані та аналітика Eyes on Russia можуть використовуватися як докази в судових розслідуваннях воєнних злочинів. Таким чином, цей інструмент допомагає збирати докази, які можуть бути використані у досудовому розслідуванні та судовому процесі для встановлення відповідальності за воєнні злочини.¹⁹

Liveuamap – це не просто карта, а динамічне вікно у жорстоку реальність війни. Ця інтерактивна платформа відображає поточну воєнну ситуацію у різних точках світу, надаючи користувачам доступ до інформації про конфлікти, теракти, припинення вогню та інші події в реальному часі.²⁰

Liveuamap черпає інформацію з відкритих джерел, таких як соціальні мережі, новинні сайти та інші платформи, що ґрунтуються на принципах прозорості та відкритого доступу. Це робить Liveuamap цінним інструментом для:

а) відстеження подій. Користувачі можуть стежити за розвитком конфліктів у режимі реального часу, отримуючи доступ до актуальних даних про бойові дії, переміщення військ, жертв та інші події.

б) збіру доказів. Liveuamap може слугувати джерелом доказів у воєнних злочинах. Відео, фотографії, повідомлення та інші дані, зібрані з платформи, можуть бути використані для документування порушень прав людини та інших злочинів.

в) аналіз військової діяльності. Завдяки інтерактивним можливостям Liveuamap, можна детально досліджувати динаміку

¹⁹ Макаринська А. Інструменти OSINT для збору доказів у воєнних конфліктах. Актуальні питання досудового розслідування: збірник матеріалів круглого столу (в авторській редакції), м. Кривий Ріг, 28 квітня 2023 року. Кривий Ріг: КННІ ДонДУВС, 2023. 152 с.

²⁰ Шаєц С. Використання відкритих джерел інформації в розслідуванні злочинів, пов'язаних з воєнним станом. Актуальні питання досудового розслідування: збірник матеріалів круглого столу (в авторській редакції), м. Кривий Ріг, 28 квітня 2023 року. Кривий Ріг: КННІ ДонДУВС, 2023. 152 с.

конфлікту, аналізувати переміщення військ, території, що перебувають під контролем сторін, та інші аспекти воєнної ситуації.

Переваги OSINT у воєнних конфліктах:

Широкий доступ до інформації: OSINT дозволяє збирати інформацію з широкого кола джерел, що дає більш комплексне уявлення про конфлікт.

Швидкість збору даних: Інформація з відкритих джерел стає доступною одразу після події, що робить OSINT цінним інструментом для оперативного реагування.

Зниження ризиків: OSINT дозволяє збирати докази без необхідності фізичної присутності в зоні конфлікту, що значно знижує ризики для життя та безпеки дослідників. Одним з ключових аспектів OSINT є аналіз отриманої інформації. Аналітики використовують різні методи для перевірки достовірності, визначення релевантності та з'ясування можливих наслідків зібраної інформації. Методи можуть включати: аналіз контенту: оцінка змісту джерела, виявлення пропаганди та спроб маніпуляції; геолокація: визначення місця подій за допомогою супутникових зображень або інших вказівок; тренд-аналіз: виявлення тенденцій та паттернів у даних, які можуть свідчити про стратегію ворога; моніторинг соціальних мереж: відстеження активності ворожих сил в соціальних мережах.

На сцені OSINT в Україні можна виділити кілька ключових гравців, які допомагають збирати, аналізувати та поширювати важливу інформацію під час війни.

Одними з основних користувачів та виробників OSINT в Україні є військові структури, такі як Головне управління розвідки Міністерства оборони України. Вони використовують OSINT для збору інформації про рухи ворожих військ, тактику бойових дій, а також потенційні загрози безпеці країни.

Некомерційні організації, такі як InformNapalm, Bellingcat та StopFake, також активно займаються OSINT. Вони збирають та аналізують інформацію, яка потім використовується для підтвердження фактів агресії з боку Росії, виявлення військової техніки та співпраці з військовими структурами України.²¹

Індивідуальні експерти та активісти також вносять свій вклад у OSINT в Україні. Вони можуть працювати самостійно або як частини

²¹ OSINT в Україні: як допомагає фронту під час війни? 2023/04/17 URL: <https://the-news.com.ua/>

відповідних груп та спільнот, допомагаючи зібрати інформацію, яка може допомогти у боротьбі з ворогом.

Мережеві Ергатичні Організми проявляють себе у різних аспектах сучасного життя:

Вікіпедія: Чат-боти в цій онлайн-енциклопедії допомагають користувачам у пошуку інформації, редагуванні статей та модераторській роботі, роблячи спілкування більш зручним та ефективним.

CRM-системи: У бізнесі чат-боти інтегровані в CRM-системи, автоматизуючи комунікацію з клієнтами, покращуючи обслуговування та збираючи цінні дані для аналізу.

Існує багато свідчень того, що чат-боти в соціальних мережах активно використовувалися у гібридній війні проти України. Їх застосовували для:

Поширення дезінформації: Чат-боти могли генерувати фейкові новини, пропагандистські повідомлення та інші маніпулятивні матеріали, щоб вплинути на громадську думку та посіяти розбрат.

Атак на інформаційну інфраструктуру: Чат-боти могли брати участь у DDoS-атаках, спамувати форуми та соціальні мережі, а також здійснювати інші кібератаки, щоб дестабілізувати інформаційний простір.

Маніпулювання емоціями: Чат-боти могли вести емоційні розмови з користувачами, експлуатуючи їхні емоції та переконання, щоб схилити їх до певних дій або думок.

Штучний інтелект та інформаційний вплив:

Згідно з "тестом Тьюрінга", штучний інтелект (AI) вважається досягнутим, якщо людина не може відрізнити штучну систему від людини під час спілкування. У контексті Мережевих Ергатичних Організмів це означає, що програмні веб-засоби OSINT, ймовірно, вже почали виконувати не лише розвідувальні функції, але й функції гібридного (людино-машинного) адаптивного інформаційного впливу на користувачів. Подібні процеси проходили, проходять і будуть проходити у багатьох сферах, для прикладу: наземні розвідувальні і ударні комплекси давно перетворили у розвідувально-ударні комплекси (РУК); відносно недавно створені розвідувальні БПЛА трансформують у розвідувально-ударні БПЛА. Аналіз відкритих джерел дозволяє виявляти та відстежувати рух військової техніки та зброї ворога, а також визначати нові типи зброї, які вони можуть використовувати.

Одним з ключових викликів OSINT є відсутність гарантії надійності зібраної інформації. Аналітики повинні бути обережні та перевіряти джерела на достовірність.

Шум інформаційний. Велика кількість доступної інформації може ускладнити процес фільтрації та відбору релевантних даних, що може спричинити пропуск важливої інформації або прийняття помилкових рішень.

Маніпуляція інформацією. Спроби маніпуляції або дезінформації також можуть вплинути на результати OSINT-аналізу. Особливо це актуально в умовах інформаційної війни, коли ворожі сторони намагаються вплинути на ситуацію за допомогою неправдивої інформації.

Європол створив нову Оперативну робочу групу для надання допомоги в поточних розслідуваннях основних міжнародних злочинів, скоєних в Україні після вторгнення в країну російських збройних сил у лютому 2022 року.²²

Ця робоча група має на меті допомогти ідентифікувати підозрюваних та їхню причетність до військових злочинів, злочинів проти людяності чи злочинів геноциду, скоєних в Україні, шляхом збору та аналізу розвідданих із відкритих джерел (OSINT).

З початку війни OSINT доступна в Інтернеті на безпрецедентному рівні, головним чином завдяки зростанню важливості Інтернету та соціальних мереж. Така розвідувальна інформація може значно допомогти слідчим у перевірці та реєстрації випадків військових злочинів.

Через величезну кількість інформації, яка доступна в Інтернеті, і вплив основних міжнародних злочинів на світову спільноту в цілому, міжнародна співпраця є неоціненною.

Створеною групою керують відділ боротьби з міжнародними злочинами голландської поліції (Nationale Politie) і Федеральне управління кримінальної поліції Німеччини (Bundeskriminalamt) за підтримки Європолу та його проекту аналізу основних міжнародних злочинів (AP CIC).

Наразі 14 країн погодилися призначити спеціальні OSINT-підрозділи робочій групі для підтримки пріоритетних запитів від України, інших країн та Міжнародного кримінального суду.

²² Сергій Албул Європол створив нову Оперативну робочу групу для надання допомоги в поточних розслідуваннях основних міжнародних злочинів, скоєних в Україні 23 листопада 2023, URL https://lb.ua/society/2023/11/23/585640_ievropol_stvoriv_robochu_osintgrupu.html

Група також може звертатися за підтримкою та співпрацею з боку нечленів Групи, агенцій ЄС, неурядових організацій або приватних компаній.

Країни-учасниці: Бельгія, Франція, Німеччина, Ірландія, Італія, Литва, Нідерланди, Португалія, Словацька Республіка, Словенія, Іспанія, Норвегія, Великобританія, Сполучені Штати Америки.

ВИСНОВКИ

Розвідка з відкритих джерел стала необхідним інструментом в сучасному світі, де доступ до інформації відіграє ключову роль в багатьох сферах. OSINT дозволяє збирати, аналізувати та використовувати відкриту інформацію для різних цілей, включаючи безпеку, розвідку, дослідження, та багато інших.

Ця методика дозволяє організаціям та особам отримувати доступ до різноманітних джерел інформації, включаючи соціальні мережі, веб-сайти, громадські бази даних, новини, та інше. OSINT може бути використаний для виявлення загроз, аналізу конкурентів, розв'язання кримінальних справ, військової розвідки, та багатьох інших завдань.

Однак, важливо пам'ятати, що OSINT повинен використовуватися з дотриманням закону та етичних стандартів. Збір та використання інформації повинні бути проведені з дозволу та з повагою до приватності та прав людей.

Загалом, OSINT є потужним інструментом, який може бути корисним для різних сфер діяльності та допомагає робити інформовані рішення на основі доступної інформації. Його значення в сучасному світі зростає, і він продовжує розвиватися як невіддільна частина аналізу та досліджень.

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто використання відкритих джерел інформації (OSINT) у процесі встановлення фактів воєнних злочинів та ідентифікації осіб, які вчинили ці злочини. Розглянуто питання щодо проведення пасивного та активного методам збору та аналізу відкритих даних з метою отримання достовірної інформації про події, що сталися під час конфліктів. Автори аналізують джерела проведення розвідки, інструменти OSINT для дослідження безпеки. Особливу увагу приділено питанню стосовно використання методу OSINT для збору доказів у воєнних конфліктах. Розглянто питання стосовно діяльності інформавційних ресурсів Інформ Напалм, Bellingcat Eyes on Russia, Liveuamap. Зроблено висновок, що OSINT є потужним інструментом, який може бути корисним для різних сфер

діяльності та допомагає робити інформовані рішення на основі доступної інформації. Його значення в сучасному світі зростає, і він продовжує розвиватися як невіддільна частина аналізу та досліджень.

Література

1. Жарков Я.М. Наукові підходи щодо визначення суті розвідки з відкритих джерел / Я.М. Жарков, А.О. Васильєв // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки. – 2013. – Вип. 30. – С. 38-41. – // http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_vsn_2013_30_12.

2. Використання інструментів та методів OSINT для отримання пошукової інформації : практичний poradnik / Зоренко Д. С., Лех Р. В., Кулик Д. О., Червяков О. І. Х.: ІПЮК для СБУ, 2023. 36 с.

3. Українські OSINT-аналітики встановили особу льотчика літака А-50, який наводить ракети з Білорусі // Фокус : сайт. 22.02.2023. URL: <https://focus.ua/uk/voennye-novosti/551295-ukrainskie-osint-analitiki-ustanovili-letchika-samoleta-a50-navodyashchego-rakety-iz-belarusi> (дата звернення: 22.04.2024).

4. Рябцева, Д. О. OSINT як засіб боротьби в російсько-українській війні / Д. О. Рябцева, Т. І. Гудзь // Протидія кіберзлочинності та торгівлі людьми : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 31 трав. 2023 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та безпека». – Вінниця : ХНУВС, 2023. – С. 155-157.

5. Калугін В.Ю. Bellingcat у протидії військовій агресії проти України. Проблеми кримінального аналізу: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, ОДУВС, 10 травня 2024 р.). Одеса: ОДУВС, 2024. С 51-55

6. Використання інструментів та методів OSINT для отримання пошукової інформації :практичний poradnik / Зоренко Д. С., Лех Р. В., Кулик Д. О., Червяков О. І. Х.: ІПЮК для СБУ, 2023. 36 с.

7. Соколов В.А. Інституалізація аналітичної діяльності в системі забезпечення національної безпеки на основі зарубіжного і вітчизняного досвіду. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління. – Національна академія державного управління при Президентові України, м. Київ, Харківський

регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України, м. Харків, 2020.

8. Тищенко Ю., Горобчишина С. Парадокси ненаписаної державної політики деокупації Криму. Що далі? УНЦПД, Research Update, рік видання 23. – № 7 (761), 2016.

9. Євген Бриж «Важливо, щоб люди бачили війну в Україні очима українців». Представники Bellingcat і «Слідства» розповіли про документування злочинів росіян. URL: <https://detector.media/infospace/article/205355/2022-11-27-vazhlyvo-shchob-lyudy-bachyly-viynu-v-ukraini-ochyma-ukraintsiv-predstavnyky-bellingcat-i-slidstva-rozpozily-pro-dokumentuvannya-zlochyniv-rosiyan/>

10. Оксана Іванець Чи може фото військового в соцмережах бути використано ворогом, або Що таке OSINT-розвідка URL: <https://armyinform.com.ua/2021/08/06/chy-mozhe-foto-vijskovogo-v-soczmerzhhah-buty-vykorystano-vorogom-abo-shho-take-osint-rozvidka/>

11. Бойовий бюлетень центру МПЗ ЗСУ. Народжені вільними. Серпень 2021. URL: https://dovidnykmpz.info/wp-content/uploads/2021/08/BB_224.pdf

12. Поліщук М. Засновник Bellingcat розповів, як відшуковують російських військових злочинців. Главком сайт. 01.01.2022 р. URL: <https://glavcom.ua/world/observe/zasnovnik-bellingcat-rozpoziv-yak-vidshukovuyut-rosiyskih-viyskovih-zlochinciv--842331.html>

13. Яна Гаргаун, Дмитро Тулупников Пропаганда і дезінформація в російських та українських МЕДІА: інформаційні технології у конфлікті Acta de Historia & Politica Saeculum XXI Червень 2024 URL: https://www.researchgate.net/publication/381527752_Propaganda_i_dezinformacia_v_rosijskih_ta_ukrainskih_media_informacijni_tehnologii_u_konflikti

14. Макаринська А. Інструменти OSINT для збору доказів у воєнних конфліктах. Актуальні питання досудового розслідування: збірник матеріалів круглого столу (в авторській редакції), м. Кривий Ріг, 28 квітня 2023 року. Кривий Ріг: КННІ ДонДУВС, 2023. 152 с.

15. Шаєц Є. Використання відкритих джерел інформації в розслідуванні злочинів, пов'язаних з воєнним станом. Актуальні питання досудового розслідування: збірник матеріалів круглого столу (в авторській редакції), м. Кривий Ріг, 28 квітня 2023 року. Кривий Ріг: КННІ ДонДУВС, 2023. 152 с.

16. OSINT в Україні: як допомагає фронту під час війни? 2023/04/17 URL: <https://the-news.com.ua/>

17. Сергій Албул Європол створив нову Оперативну робочу групу для надання допомоги в поточних розслідуваннях основних

міжнародних злочинів, скоєних в Україні 23 листопада 2023, URL https://lb.ua/society/2023/11/23/585640_ievropol_stvoriv_robochu_osintgrupu.html

Інформація про авторів:

Калугін Володимир Юрійович,

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри кібербезпеки

та інформаційного забезпечення

Одеського державного університету внутрішніх справ

вул. Успенська, 1, м. Одеса, 65000, Україна

Сіфоров Олександр Іванович,

кандидат технічних наук, доцент, полковник поліції,

начальник навчально-методичного відділу

Одеського державного університету внутрішніх справ

пров. Сабанський, 4, м. Одеса, 65000, Україна